

TÜRK BASININDA 1 MAYIS 2013 ŞİDDET OLAYLARININ ÇERÇEVELENMESİ

Hüseyin Özarlan*

ÖZET

1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları 2010 yılından beri Taksim'de gerçekleştirilirken 2013 yılında İstanbul Valiliği, yayalaştırma çalışmaları yapılan bölgedeki inşaatların ve şantiyelerin risk oluşturması gerekçesiyle Taksim'de kutlamalara izin vermedi. Sendikaların Taksim'de kutlama yapmakta ısrar etmeleri üzerine 1 Mayıs İşçi Bayramı'nda polis ve göstericiler arasında şiddet olayları meydana geldi. Yaşanan olaylar ve gerilim, gazetelerin haber seçim ve sunumlarında geniş yer bulurken olayın fâilleri farklı çerçevelenmişti. Bu makale, gazetelerin aynı olguyu anlatmak için tek bir olayda (1 Mayıs gösterileri), olaya neden olma ve fail kim? atıflarını içeren farklı sözcük ve resimleri nasıl sunduğunu çerçeveleme yaklaşımı ekseninde ortaya koymaktadır. Araştırma, Taksim'de yaşanan 2013 yılı 1 Mayıs olayları haberlerinin hangi boyutlarının çerçeveyi oluşturan bilgileri taşıdığını tam olarak ortaya koymayı ve bu şekilde haber metnindeki çerçevelerin doğasını aydınlatmayı amaçlamaktadır. Makale ayrıca metindeki çerçeveler ile habercilerin ve izleyicilerin düşünce biçimleri arasındaki etkileşimler üzerinde de yorumlarda bulunmaktadır. Yapılan araştırmada, Hürriyet Gazetesi'nin 1 Mayıs haberini "polis şiddeti" olarak çerçevelediği, Zaman Gazetesi'nin ise "polis şiddeti" çerçevesiyle "gösterici şiddeti" çerçevesini dengeli olarak kullandığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çerçeveleme, haber, basın, 1 Mayıs, çerçeveleme analizi.

FRAMING OF THE FIRST OF MAY 2013 VIOLENT DEMONSTRATIONS EVENTS IN THE TURKISH PRESS

ABSTRACT

The First of May Workers' Day had been celebrated at the Taksim square since 2010, but the square was not allowed by the Governor for the 2013 celebrations on reasons of risk arising from the ongoing construction work at the site. As the workers' unions persisted to celebrate on the square, the First of May Workers' Day saw violent clashes between the police and the demonstrators. While the events and the tension found wide coverage on the news selection and presentation, the perpetrators of the events were different framed. This study aims to show the differences in presentation of the same event –the First of May events- through a focus on words and pictures referencing perpetrators by a framing perspective. The study aims to demonstrate precisely which dimensions carry the information of the frame thus tries to explore the nature of the frames in the media text. The study also comments on the interactions between the frames in the text and the ways of thoughts of journalists and audiences. The study revealed that the newspaper Hürriyet framed the events of the First of May as "police violence" while the newspaper Zaman used frames of "police violence" and "demonstrator violence" balanced.

Keywords: Framing, news, press, first of May, framing analysis.

---

* Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi

GİRİŞ

Çerçeveleme, haber süreçlerini ve etkilerini anlamada son yıllarda önemi artan bir şekilde dikkat çeken ve en çok araştırma yapılan teori haline gelmiştir. Çerçeveleme, haberlerin medya çalışanları tarafından toplanıp sunulması ve bu haberlerin okuyucu/izleyiciler tarafından işlenmesi süreci olmak üzere iki katmanda rol oynamaktadır.

Çerçeve veya çerçeveleme konsepti, habercilerin yaygın olarak kullandıkları mesleki işleyişi ve halkın dünyayı kavrayış biçimleri üzerindeki etkilerini çözümlemek için yararlı bir araç sunmaktadır. Haber çerçevesi, habercileri, çabucak “haber anlamı üzerine karar verme”ye, öykünün neyin hakkında olduğunu belirlemeye zorlayan haber üretim sürecinin sonucudur (Griffin ve Dunwoody 1997). Haber çerçevelerinde kullanılan kelimelerin kombinasyonu veya özel dil, bağlam bilgileriyle etkileşerek gerçekliği yeniden oluşturur ve dünyanın yorumunu haber medyasının tüketicilerine getirir (Gitlin 1980). Düzenleyici konseptler aracılığıyla gerçekliği temsil etme sürecinde haber kuruluşları, sürmekte olan faaliyetten keyfi olarak dilimler kesip alır (Goffman 1974) ve kavranamaz hareketleri/fiilleri anlaşılır olaylara dönüştürür (Tuchman 1978). Tuchman’a göre vatandaşlar kamusal olayları yorumlayıp tartışmak için kullandıkları referans çerçevelerini medyadan alır. Binaenaleyh medya, haber olayının seçilip öyküleştirilmesinde ve çerçevesinde tamamen bağımsız değildir. Toplumsal kültür, sosyal süreçler, muhabirlerle haber kaynaklarının ve sahiplerinin etkileşimi, habercilerin bilişsel yanlılığı, çıkar grupları, sivil toplum hareketleri, siyasetçiler vb. aktörler çerçeveleme sürecinde rol oynamaktadır. Büyük ölçüde zımnî ve onaylanmamış olsalar da (Gitlin 1980), haber çerçeveleri, kitle medyası tarafından anlatıldıkları biçimiyle gerçekliğin parçası haline gelirler (Tuchman 1978).

1. HABERLERDE ÇERÇEVELEME

Gamson ve Modigliani (1989) çerçeveleri, haber sunumunda yer alan ve olaya anlamını veren bir düzenleyici fikir veya öykü akışı olarak tanımlamışlardır. Yazarlar çerçeveleri “yorum paketleri” olarak görür. Çerçeve, belli bir tartışmanın ne hakkında olduğunu ve meselenin özünün ne olduğunu anlayabilmek için bir yorum sağlar. Kitle medyasının gerçekliği seçip düzenleme mekanizmasının, haber üretim sürecinde ve haber öykülerini anlatış biçiminin araştırılmasında çerçeve kavramı önem taşımaktadır. Medya çerçeveleri konseptinin merkezinde yer alan seçme süreci, bir haber öyküsünün kapsamının sınırlarını çizmektedir. Buna ek olarak, aynı haber unsurları, düzenleme biçimine bağlı olarak farklı öyküler anlatır. Entman’a göre (1993), çerçeveleme seçim ve önemle ilgilidir. Buna göre çerçeveleme, algılanan bir gerçekliğin bazı yönlerini seçerek bunları bir iletide daha önemli hale getirmek, diğer bazı yönlerini görmezden gelerek onların önemini azaltmak demektir. Meselenin “belli yönleri”nin medya tarafından seçi-

lip öne çıkarılmasıyla toplumsal meseleler hakkındaki tartışmalar biçimlendirilebilir (Özarslan 2007).

Gamson'a göre bilgilerin kendinden, asli anlamları yoktur. Bunlardan bazısını seçip öne çıkararak, bazısını da görmezden gelerek düzenleyen ve bir anlatıya yerleştiren çerçeveler sayesinde bir bütünlük ve anlam kazanırlar. "Haberleri, bilgi sunmak yerine dünya hakkında hikâye anlatmak olarak düşünmelidir, elbette hikâyelerde gerçek unsurlar da bulunacaktır" (Gamson 1989: 157).

Tankard'a göre (2001)haber çerçevelemesi, tercihleri azaltıp argümanları zayıflatabilir. Medya, meseleleri, açık bir taraftarlık sergilemeden taraflardan biri lehine çerçeveleyebilir. Çerçeveleme taraftarlıktan birçok önemli yönden ayrılmakta olup daha ayrıntılı bir konsepttir. Öncelikle lehte-aleyhte, olumlu-olumsuz fikrinin ötesine geçmektedir. İkinci olarak ise, çerçeveleme bir metnin veya bir medya sunumunun bir durumu tanımlama ve tartışmanın kurallarını koyma imkânına sahiptir.

İletişim alanında1980'li yıllardan sonra medya içerik araştırmalarında en yaygın yaklaşım haline gelen çerçeveleme teorisinin, gündem kurma ve öncellemeyle ilişkisi tartışılmıştır.

Gündem kurma ve öncelleme, dolaylı medya etkileri kaynağı olarak haber öyküsünün seçimi üzerine odaklanırken, çerçeveleme daha çok haber sunumuna doğrudan medya etkileri kaynağı olarak odaklanmaktadır. Scheufele (2000) gündem kurma öncelleme ve çerçevelemenin teorik olarak farklı yaklaşımlar olduğunu, sosyal psikolojide ve siyaset psikolojisinde farklı varsayımlara dayandıklarını söylemektedir. Hem gündem kurma hem de öncelleme tutumların erişilebilirlik üzerindeki etkileri fikrine dayanmaktadır. Bu iki teoriye göre kitle medyasının, izleyici tarafından meselelere atfedilen önem düzeyini artırma gücü vardır. Diğer yandan çerçevelemenin dayandığı "Beklenti (Prospect) Teorisi"ne göre, bir durumu, meseleyi, olayı tanımlayan kelimelerdeki hafif değişiklikler izleyicinin mesele/olay/durumu yorumlayışını etkileyebilir. Çerçeveleme literatüründe haber çerçevelerinin izler kitle üzerinde etkililerini ortaya koyan araştırmalar yapılmıştır (örn; Shen ve Edwards 2005; Shiung 1999; Shen 2004; Price ve ark. 1997; McLeod ve Detenber 1999). Özarslan'ın yaptığı çalışmada (2007) 2 haberin (Malatya Cinayeti-Konya Ovası'nda kuraklık) 4 farklı çerçeveye sunumunda (sorumluluk, ekonomik sonuçlar, çatışma, insani ilgi) deneklerin düşüncelerinin okuduğu çerçeveye paralel olarak değiştiği bulunmuştur. Buna göre çerçeveler izleyicilerin meseleler hakkında *ne hakkında* düşünmesi gerektiğinden daha çok *nasil* düşünmesi gerektiğini belirler.

Maher (2001) gündem kurma ve çerçevelemenin farklı kökenleri ve odağı bulunduğunu öne sürmektedir. Gündem kurma medya etkileri geleneğinin bir devamı iken genel olarak sınırlı etkiler modeline mesafeli kalmıştır. Diğer yandan çerçe-

veleme araştırmaları Goffman'ın sosyoloji, Tuchman ve Gitlin'in medya sosyoloji araştırmalarına dayanmakta olup, her ikisi de çerçevelemenin haber üretimini biçimlendirili ve çerçevelemenin ideolojik sonuçlarına odaklanmaktadır. Carragee ve Roefs (2004), çerçevenin, konu başlıklarına ait özellikler ya da nitelikler olarak tanımlanmasının, çerçeveleri konu başlıklarına ve niteliklere indirgeyeceğini, bununda daha anlamlı çerçeveleme tanımları tarafından ortaya atılan meseleleri görmezden gelmek olacağını söylemektedir.

Bazı çalışmalar, gündem kurma ve çerçevelemeyi birbirine karıştırmakta veya medya çerçevelerini konu başlığı olarak kullanmaktadır (Powers ve Andsager; 1999; Miller ve ark. 1998; Rhee1997; Goodman 1997). Haberler üzerine yapılan bazı içerik çözümlemesi araştırmaları çerçeveleri, bir meselenin veya olayın genişçe tasvirleri olarak tanımlamaktadır (Goshorn ve Gandy 1995; Parisi 1997). Ne var ki konu başlığı, mesele veya olay ile aynı şey değildir. Çerçevesi, kendilerine ait öne çıkarma- vurgulama, yorumlama ve dışlama kalıplarıyla meseleler hakkında belli anlamları inşa ederler. Nitekim bu araştırmanın konusunu oluşturan 1 Mayıs olayları bütün haberlerde gündemdeyken, haberlerin çerçeveleri birbirinden farklıydı ve okuyucuda *belli anlamlar* inşa etmeyi amaçlıyordu. Diğer yandan konu başlıkları meseleler veya olaylar, haberleri konularına göre sınıflandırılır ve birden fazla hatta birbiriyle çatışan çerçeveler barındırabilirler (Carragee ve Roefs 2004). Konu başlığı, haberin ele aldığı toplumsal deneyim alanını özetleyen bir etikettir (Pan ve Kosicki 1997). Çerçevelerin haber konularına, niteliklerine veya bir toplumsal mesele hakkındaki konuma indirgenmesi, çerçevelerin belli anlamları nasıl inşa ettiklerini ve meselelere belli bir biçimde bakmayı nasıl yönlendirdiklerini görmezden gelmek demektir. Bu indirgeme belli çerçevelerin birçok meseleye nasıl uyduğunu ve bir meseleyle ilgili bir konumlanışın nasıl birden fazla çerçeve sonucu doğabileceğini de gözden kaçırmak demektir (Carragee ve Roefs 2004).Semetko ve Valkenburg (2000) konu başlığı ile çerçeveyi farklı kavramlar olarak ele almışlar ve Avrupa haberlerinde konu başlıklarının çerçeveleme üzerinde temel bir etkisi olduğunu bulmuşlardır.

2. ÇERÇEVELERİN SINIFLANDIRILMASI

İletişim, siyaset bilimi, davranış bilimleri ve karar alma bilimleri gibi pek çok alanda çerçeveleme araştırmaları, popüler ve yaygın olarak yapılmasına rağmen, medya metinlerinde çerçevelerin ne olduğu konusunda hâlâ fikir ayrılıkları bulunmaktadır.

Çerçeveleme araştırmacıları farklı konulara uyarlanabilir çerçeve sınıfları oluşturmaya çalışmışlardır. de Vreese ve arkadaşları (2001) konuya özgü (biçimsel) haber çerçeveleri ile tür çerçeveleri ayrımını ortaya atmışlardır. Konuya özgü çerçeveler sadece belli konu başlığı veya haber olayları ile ilgili iken, tür çerçeveleri geniş bir konular yelpazesine hatta farklı kültürel bağlamlara uyarlanabilir. Haberlerin konuya özgü çerçeveler bakımından incelenmesi, belli olayların çer-

çevelenmesinin tüm ayrıntılarını ortaya dökmeye çok yararlı olurken, genel hipotez ve teori oluşturmak amacıyla genelleştirme ve karşılaştırma amacıyla kullanılması zorlaştırmaktadır. Buna karşılık Valkenburg ve arkadaşları (1999) Batı medyasının haber söyleminde en yaygın beş tür çerçevesi kullandığını bulmuşlardır: Çatışma, sorumluluk atfetme, ahlâkîlik, insani ilgi ve ekonomik sonuçlar çerçeveleri (bkz. Price ve arkadaşları 1997).

Medya çerçevelerinin sorunların algılanışında etkisini araştıran Iyengar (1997) televizyon haberlerinin meseleleri ele alış tarzlarını içerik analiziyle çözümleyerek, ya “olaya dayalı” (epizodik) ya da “konuya dayalı” (tematik) haber çerçevelerinin kullanıldığını ortaya koymuştur.

3. 1 MAYIS 2013 İŞÇİ BAYRAMI HABERLERİNİN ÇERÇEVELEME ANALİZİ

İletişim araştırmalarında yeni bir araştırma paradigması olan çerçeve analizi haber metinlerinde yerleşik anlamı bulmak için yararlı bir araçtır. Bu analiz yöntemi, zahiri anlamların yanı sıra metinde bulunan yan anlamlardan birçoğunu inceleyebilmektedir. Bunun dışında metin içine yerleşik, kültüre özgü anlam çerçevelerini yansıtan konu ve yapıları tespit edebilmektedir. Çerçeve analizi, metinlerde yansıtılan kültürel kabullere ve anlam yapılarına ulaşabilir. Örneğin, çerçeve analizi, içerik analizinde kodlanan kategorilerin izleyici tarafından yorumlanmasını etkileyen yaftaları tespit etmeye yardımcı olabilir. Bu bakımdan çerçeveleme analizi 1 Mayıs olayları haberlerinde *paketlenen* genel yorum çerçevelerine (veya ana çerçevelere) ulaşmamıza yardımcı olabilir.

Konuya özgü çerçevelerin çözümlenmesi için ölçülebilecek birçok boyut bulunmaktadır. Bu yöntem tümevarımcı bir yöntemle sağlanabilir ve işçiliği görece zordur. Evvelce de belirttiğimiz gibi, çerçeveleme analizinin amacı çerçevelerin, haber sunumlarında nasıl yer aldığı ve sonunda da bu sunumların izler kitleleri nasıl etkilediğini anlamayı amaçlar. Ne var ki, medya çerçevelerinin bu etkilerinin incelenmesi için medya içeriğinin ve iletilerinin önce tanımlanması ve anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle, konuya özgü çerçevelerinin incelenmesinde şart olan metodolojik teknik ön araştırmada hangi çerçevelerin hâkim olduğunu bulmaktır.

Basitçe alındığında, konuya özgü çerçeveler, medya haberlerinin farklı niteliklerinin içerik analizi yoluyla sistemli bir biçimde araştırılmasıyla yakalanırlar. “Belli kelimeler veya tamlamaların kullanımı, bağlama belli atıflarda bulunmak, belli resim veya fotoğrafı seçmek, belli kaynaklara atıfta bulunmak” gibi çok sayıda unsur, çerçeveleri çözümlemede kullanılabilir. Bu çalışmada 1 Mayıs haberleri, yapılan bir ön araştırmaya tabi tutulmuş ve sık rastlanan, bağlam gereği rastlanması beklenen, ayrıca söylem ve tutumu yansıtmaya bakımından önem arz eden çerçeveler listelenmiştir. Yapılacak çerçeveleme analizinde bu çerçeveleri yansıtacak kelime, sembol, fotoğraf gibi unsurların aranması kararlaştırılmıştır.

Entman (1991) ilgi çekici bir çerçeveleme araştırmasında, 1983'te 269 kişinin ölümlüyle sonuçlanan Kore Hava Yolları yolcu uçağının Sovyet jetleri tarafından düşürülmesi olayı ile 1988'de İran Körfezi'nde 290 kişinin ölümüne yol açan İran havayolları uçağının İran Körfezi'nde bir Amerikan Savaş Gemisi tarafından düşürülmesi olayı hakkında ABD medyasındaki haber anlatılarını çözümlemiştir. Yazar bu iki olayın Amerikan basınında birbirine zıt bir şekilde çerçevesi ve iki olaya yönelik anlatılarda temel farklılıkları bulmuştur. Amerikan basınında, Sovyetler'in Kore yolcu uçağının düşürmesi haberi "Ahlâksızlık, zalimlik, canavarlık" olarak çerçevesi, Amerika'nın İran uçağı düşürmesi ise "teknik arıza" olarak çerçevesi. Entman her iki olayın haberlerde verilmesinde defalarca kullanılan sözcük seçimi, kaynak kullanımı ve metaforları karşılaştırmıştır. Yazar bu iki facianın verilmesinde Amerikan basınında önemli bir çerçevesinin gerçekleştiği bulmuştur.

Çerçevesi, olaylar hakkında okuyucularda belli bir yönde bir anlayış oluşturmaya yönelik algı ve düşünmeyi teşvik eden belli haber anlatılarında yerleşiklerdir. Haber çerçevesi bir haber anlatısında öne çıkarılan anahtar kelimeler, mecazlar, kavramlar (konseptler) ve sembollerden oluşturulur ve bunlarda temsil edilir (Entman 1991). Buradan hareketle, bu araştırmada Entman'ın yöntemi kullanılarak 1 Mayıs 2013 İşçi Bayramı haberlerinde kullanılan konu çerçevesinin çözümlenmesi girişiminde bulunulacaktır.

3.1. Çerçeveleme Ölçüleri

1 Mayıs haberlerinin çerçeveleme analizine rehber olarak şunlar aranmıştır:

- 1)Haberlerde tespit edilen tekrarlanan konular, kavramlar veya kelimeler, (her gazetenin haberinde birden fazla görülen birimler "tekrarlanan" olarak tanımlanır)
- 2)Kodlayıcıların tespit ettiği alışılmadık metaforlar, ("alışılmadık mecaz" kodlayıcının beklemediği mecazlardır).
- 3)Olağan üstü bir önem arzeden sözcük seçimleri; örneğin 1 Mayıs Bayramı olaylarında bir gazete"Neredeyse ölüyorlardı" veya bir başka gazete"1 Mayıs arbede bayramı" ifadelerini kullanıyorsa olağan dışı kelime seçimi olarak nitelenecektir.
- 4)Tüm haberlerde görülen en çarpıcı farklar ve izlenimler; bir gazetenin haberlerinde daha çok insani ilgi çerçevesi kullanılırken, diğer bir gazetenin haberlerinde daha çok çatışma çerçevesinin kullanılması gibi.
- 5) Okuyucuda belli bir yönde algı oluşturacak bilinçli fotoğraf seçimi: Bazen bir fotoğraf yüzlerce kelimenin anlatamadığı biçimde çerçeveleme etkisi gösterebilir.

Örneğin; gazete haberlerinde kullanılan fotoğraflar şiddetin kimden kaynaklandığına dair okuyucuya ipucu sunacak şekilde kullanılır.

Entman'a göre (1991) benzer bir biçimde verilebilecek olaylar hakkındaki medya anlatılarını karşılaştırmak, haberi çerçeveleyen kritik metinsel tercihleri ortaya çıkarmaya yardımcı olabilir. Entman, anlatıların karşılaştırılmadığı sürece çerçevelerin tam ve güvenilir bir biçimde tespitinin zor olduğunu, çünkü çerçeveleme unsurlarının birçoğunun doğal, göze çarpmayan kelime veya görüntü seçimi olarak görülebildiğini bildirir. Aynı olayı anlatmak için gazeteler sürekli olarak farklı kelimeler seçiyorsa, bu seçimlerin kaçınılmaz veya zararsız olduğunu öne süremeyiz.

Örneğin; bir gazete "Polisten 1 Mayıs Müdahalesi" başlığını tercih ediyorsa, meydandaki vatandaşlara biber gazıyla müdahale edildiğini, tazyikli su sıkıldığını, polisin orantısız güç kullandığını defalarca bildiriyorsa ve fotoğraflıyorsa, 1 Mayıs olaylarında polisin şiddet uyguladığı yorumunu destekleyecek bir çerçeve ortaya çıkmış olacaktır. Bu çerçeve veya yorum bununla uyuşmayan ve muhalif sesleri görmezden gelirken, kendi çerçevesini destekleyecek aktör kullanımıyla "polis şiddeti" yorumunu pekiştirecektir.

Diğer yandan, başka bir gazete "İstanbul'da 1 Mayıs" gibi bir başlığı tercih ediyorsa, göstericilerin Taksim'de kutlama yapmakta ısrar etmelerini, yaşanan olaylardan dolayı kentin savaşı alanına döndüğünü, hem polisin hem göstericilerin şiddetini vurgulayıp fotoğraflıyorsa "göstericilerin şiddeti" ve karşılıklı "çatışma" çerçevesi ortaya çıkacaktır. Esnaflara, işyerlerine, kamu mallarına verilen zarar sıklıkla vurgulanmasıyla "çatışma" ve "gösterici taşkınlığı" yorumunu destekleyecek bir çerçeve tercihi ortaya koyacaktır.

Çerçeve analizi, haberlerde siyasi veya toplumsal aktör kullanımıyla ve bunların haberlerde ifade ettiği ideolojik pozisyonlarla da ilgilenmektedir. Örneğin "polis şiddeti" çerçevesini destekleyecek şekilde bir muhalefet partisi sözcüsü veya iktidara ters bir duruş sergileyen bilindik isimlerin sözleri; öte tarafta "göstericilerin şiddeti" çerçevesini destekleyecek şekilde bir polis sözcüsü veya resmi makam sahibinin sözleri bilinçli bir şekilde çerçeve desteği sağlayacak tercihi ortaya koyar.

3.2. Örneklem

Bu araştırma Zaman ve Hürriyet gazetelerinde yayınlanan 1 Mayıs haberlerinde kullanılan çerçeveleri tespit etmiştir. Bu iki gazetenin tercih edilmesi haber söylemlerindeki farktan kaynaklanmıştır. Araştırma gazetelerin internet versiyonları üzerinden yapılmıştır. Bunun sebebi ise internet gazeteciliğinin basılı versiyonuna göre daha çok görsel unsur barındırması ve kelime ve ifadelerin kolayca tara-

nın bulunmasına ve bunların hangi bağlamda kullanıldığını görebilmeye imkân sağlamasıydı.

Bu analizde aynı kelimeler taranıp bağlamlarıyla birlikte incelenmiştir. Yukarıda belirtildiği gibi 1 Mayıs haberlerinde hangi çerçevelerin hâkim olduğunu bulmak için yapılan ön araştırmada en sık tekrar eden kelimeler bulunmuştur. Tekrar eden kelimelerin 2 ana çerçeveyi oluşturacak şekilde gruplandırıldığı belirlenmiştir: “Polis Şiddeti” ve “Göstericilerin Şiddeti”. Bunun sebebi yapılan ilk çerçeve analizinde 1 Mayıs haber anlatılarının, ağırlıkları farklı olsa da bu iki çerçeveye kurulanmasından kaynaklanmıştır. “Polis Şiddeti” çerçevesinin bileşenlerini oluşturacak kelimeler şunlardır: “polis, müdahale, gaz, biber gazı, gaz bombası, su, tazyikli su, TOMA, panzer”. “Göstericilerin şiddeti” çerçevesinin bileşenlerini oluşturan kelimeler ise: “grup, gösterici, maskeli grup, barikat, taş, şişe, molotof kokteyli, molotof bombası, esnaf-çevre-kamu vs. zararı, pankart, terör, örgüt”.

3.3. Bulgular

Gazetelerin 1 Mayıs haberleri üzerinde yapılan çerçeve analizi sonuçları Tablo 1’de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde gazetelerin sadece kelime bazında ortaya koydukları çerçeve tercihleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Buna göre Hürriyet Gazetesi “polis şiddeti” çerçevesini oluşturan kelimeleri 174 kez kullanırken “gösterici şiddeti” çerçevesini oluşturan kelimeleri sadece 53 kez kullanmıştır. Zaman gazetesi ise polis şiddeti çerçevesini (58) gösterici şiddeti çerçevesine (63) çok yakın bir şekilde kullanmıştır.

Tablo 1. Hürriyet ve Zaman Gazeteleri 1 Mayıs Haberlerinde Kullanılan Çerçeveler

	Zaman	Hürriyet
Haberde kullanılan kelime sayısı	1389	1627
ÇERÇEVELER		
Polis şiddeti çerçevesi (toplam)	58	174
polis	30	66
müdahale	6	35
gaz, biber gazı, gaz bombası	17	56
su, tazyikli su	4	13
TOMA	1	3
panzer	-	1
Gösterici şiddeti çerçevesi (toplam)	63	53
grup	20	21

gösterici	13	11
maskeli grup	2	2
barikat, ateş	3	6
taş	6	7
şişe	3	2
molotof kokteyli, maytap	3	-
zarar (esnaf, kamu, çevre)	7	2
pankart	1	2
terör, örgüt	1	-
demir bilye	3	-
sopa	1	-
Çatışma çerçevesi (toplam)	5	2
arbede	3	2
savaş	2	-
İnsani ilgi çerçevesi (toplam)	-	7
göstericilerin lehinde	-	7
göstericilerin aleyhinde	-	-

Gazetelerin kelime seçimleri bağlamlarıyla birlikte ele alındığında yapılan çerçeve tercihleri daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktaydı. Hürriyet gazetesinin 1 Mayıs haberi "Polisten 1 Mayıs Müdahalesi" üst başlığını taşıyordu (Polisten 1 Mayıs Müdahalesi, 1 Mayıs 2013, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23176915.asp>) ve 1627 kelimededen oluşuyordu. Haberde tercih edilen kelime ve ifadeleri analiz etmek için metin içerisinde kelime sayımı ve bu kelimelerin hangi bağlamda kullanıldığı araştırıldığında olayın faillerini ortaya koyacak ipuçları ortaya çıkmaktaydı. Hürriyet haberinde toplam 56 adet "gaz" kelimesi vardı ve bunların 21 adedi "biber gazı" şeklinde kullanılmıştı. Biber gazı geçen ifadelerin biri hariç tamamı "polis biber gazı sıkması, polis biber gazı ile müdahale etmesi, polis biber gazıyla grubu dağıtmaya çalışması, "... polis sığıldığı biber gazından etkilendi" şeklinde terkiplerle kullanılmıştı ve olayların başlatıcısının polis olduğunu anlatıyordu. Polisin göstericilere karşılık vermesi söz konusu değildi. Biber gazı sadece 1 kez "TOMA'lar biber gazlı suda sıkabiliyor" şeklinde nötr olarak kullanılmıştı. "Gaz bombası" ifadesi ise 4 defa geçiyordu ve bunlar "polis gaz bombası kullanması" ve "polis gaz bombasıyla müdahale etmesi" şeklinde kullanılmıştı. Gaz kelimesinin kullanıldığı diğer bir ifade ise "Brezilya Gazı" şeklindeydi ve bu ifade haberde "Polisten göstericilere Brezilya Gazı" olarak yer almıştı.

“Gaz” kelimesinin tek başına kullanıldığı diğer 31 durumda ise tercih edilen bağlamlar 16 kez “polis sığıldığı gazdan etkilenmek, gazlı müdahale, gaz nedeniyle hastanelik oldu, DİSK Genel Merkezine Gaz, gaz mağduru” şeklinde olayları polis başlattığını his eden ifadeler karşılık 15 adet “gaz maskesi, gaz tahliyesi, gaz bulutu, gazdan etkilen(me)mek” gibi nötr ifadelerle yer alıyordu. Haberde 13 adet “su” kelimesinin 7 adedi “tazyikli su” olarak kullanılmıştı. “Tazyikli su” ifadelerinin tamamı polis fail olduğunu ima eden “tazyikli su ile müdahale etmek, tazyikli su sıkmak, tazyikli suyla dağıtmaya çalışmak” şeklindeydi. Geriye kalan 6 adet “su” kullanımının 3 adedi “Kanalizasyon suyu mu sığıldı, su sıkılarak yapılan müdahale” şeklinde benzer kullanımı içerirken, “su” nötr olarak 3 kez “TOMAlar biber gazlı su da sıkabiliyor”, “10 ton su alabilen araçların ...” , “TOMAdan sıkılan suyla söndürülmeye çalışıldı.” şeklindeydi. Hürriyet haberinin spotunda olayların bilançosu olarak 72 gözaltı, üçü sivil 25 yaralı ve 2 bin kapsül gaz bombası şeklinde ilginç bir ayrıntı yer alıyordu. Spotta 3 sivil karşılık diğer 22 yaralının kim olduğu belirtilmemişti. Haberin ancak en alt kısmında bu 25 yaralıdan 22’sinin polis olduğu anlaşılıyordu. Ayrıca meydana gelen maddi kayıplar bilançoda yer almazken 2 bin kapsül gaz bombasının verilmesi ise dikkat çekiciydi. Haberin spotu “polis şiddeti” çerçevesini his edecek şekilde tasarlanmıştı. “Yaralı” kelimesi toplam 6 kez kullanılmış, tam 4 kez “yaralıların” sendikacılar ve siviller olduğu anlatılmıştı. Yaralanan polislerle ilgili herhangi bir bilgi ise yoktu.

Haberde üç adet “TOMA”, bir adet “panzer”, iki adet “arbede”, 6 kez “barikat” kelimesi kullanılmıştı. “Barikat” kelimesinin bağlamı incelendiğinde bunlardan 4 adedinin polis müdahalesinden sonra kurulduğu ortaya çıkıyordu. “Barikat” kelimesi bir yerde “göstericiler... iki özel hastanenin bulunduğu sokağa girerek yola barikat kurdu” şeklinde geçiyordu ve burada ilk hareketin polisten gelmediği anlaşılıyordu. Nitekim devam eden cümlede “polis barikatı yıkmasıyla...” ifadesi vardı ve polis müdahalesinin sonradan geldiği anlaşılıyordu.

Çerçeveleme literatüründe olay ve meseleden etkilenenlerin portrelerinin empati, sempati, üzüntü gibi duygular uyandıracak şekilde haber metinlerinde yer alması olarak bilinen “insani ilgi” çerçevesi Hürriyet haberinde çokça kullanılmıştı. Üstelik insani ilgi çerçevesinin ilk örneği hemen haberin başında yani spotunda yer almıştı. Buna göre “... tiyatrocusu Gencal (isim yanlış habere ait) Erkal da gazdan etkilendi, çareyi yakındaki bir apartmana sığınmakta buldu. Erkal, ‘İşçi Bayramı’nı kutlamamıza izin vermediler. Yazıklar olsun’ dedi.” şeklindeydi. Ayrıca haberin içinde de “Polisin ... müdahalesi, CHP’li yönetici ve vekilleri de vurdu. Beşiktaş’ta, CHP ilçe Başkanlığı önünde gazlı müdahaleye maruz kalan CHP Genel Başkan Yardımcısı Gürsel Tekin, çareyi yakınılardaki bir binaya sığınmakta buldu. Gazdan etkilenen Gürsel Tekin ve Ercan Karakaş hastaneye kaldırıldı” şeklinde insani ilgi çerçevesi kullanılmıştı. Yine haberin içinde pek çok bağlantılı haber, fotoğraf ve video insani ilgi çerçevesi örneği sunuyordu. Okuyucuda duygusal çağrışımlar yapı-

cak şekilde insanları vasfedeci sıfat ve zarf kullanımı bu bağlantılı haber, fotoğraf ve videoların başlıklarında ve içeriğinde yer alıyordu. Kapsülleri toplayan bir insanın haberini anlatan “Gaz bombasının kapsüllerini satıp para kazanacak”, gösteriler nedeniyle tur otobüsünü kaçıran İngiliz kızın üzüntüsünü anlatan ve ağlayan bir portre fotoğrafı eşliğinde verilen “1 Mayıs İngiliz turist kızı ağlattı” haberlerinin yanında, “Çaresizce köşeye sıkışmışlardı” başlıklı video haber kaçmaya çalışan 7 göstericinin tazyikli suya maruz kalmasını anlatıyordu. Görüntünün başında iki araç arasında kalmış, tazyikli su nedeniyle hırpalanmış kırmızı renkte maske ve giysileri dikkat çeken göstericiler vardı. “Neredeyse ölüyorlardı” alt yazılı video haberin içeriğinde şu ayrıntılar yer alıyordu:

“Şişli’de polis eylemcilere ilk müdahaleyi gaz bombaları ve TOMA’larla yaptı. Göstericilerin üzerine tazyikli su sıkıldı. Gazdan etkisiz hale gelen ve iki aracın arasına sığınan 7 kişiye TOMA’dan su sıkıldı. Su öylesine tazyikliydi ki, 7 kişi bir anda birbirinin üzerine çıktı. Bazıları yere düştü. Bütün bunlar bir kanalın canlı yayın aracının önünde oldu. Tazyik öylesine güçlüydü ki canlı yayın aracının ön camının lastiği yerinden çıktı.” (Çaresizce Köşeye Sıkışmışlardı, 2013).

Kuşkusuz okuyucu/izleyiciler üzerinde üzüntü, kin, nefret, acıma duygularını uyandıracak şekilde kullanılan bu başlık, fotoğraf, video ve ifadeler “Polis şiddeti” çerçevesinin gücünü artırıyordu.

Yaşanan olayın polis şiddeti olduğunu pekiştirmek için toplam 41 kez müdahale kelimesi, 66 kez “Polis” kelimesi kullanılmıştı. Müdahalelerin 6 tanesi hariç tamamı polisin yaptığı fiil olarak karşımıza çıkıyordu. 6 kullanım ise “sağlık ekiplerinin müdahalesi” gibi anlatımlarda yer alıyordu.

İki kez kullanılan “pankart” kelimesi “ellerinde pankart taşıyan grup” şeklinde yer alıyordu. Diğerinde ise “pankart açan ve slogan atan gruptakiler, polise taş ve şişelerle karşılık verdi” şeklindeydi ve şiddeti başlatanın polis olduğu, göstericilerin ise karşılık verdiğini vurguluyordu.

“Göstericilerin şiddeti” çerçevesine dâhil olan kelime ve ifadeler tarandığında, “zarar” kelimesi bir tek “Kaçan göstericiler, otobüs duraklarına ve bazı banka şubelerine taşlarla zarar verdi.” şeklinde kullanılmıştı. Olaylar sırasında dükkânlar, tezgâhlar veya kamu mallarına verilen zararın ayrıntıları haberde yer almıyordu. “Zarar” kelimesi aynı bağlamda kullanılma ihtimaline binaen “çevre, eşya, mobilya” kelimeleri tarandığında ise çevre kelimesi bir kez “Çevredeki lokanta ve kafeteryalardan aldıkları masa ve sandalyeleri yollara atan grup” şeklinde kullanılmıştı. “Eşya” kelimesi ise bir kez “DİSK Genel Merkezi’ndeki eşyaların harap halde olduğu gözlemlendi.” şeklindeydi ve bunun sorumluluğu polise aitti. Benzer şekilde iki

adet “ateş” kelimesi kullanılmıştı ve bunlar “ateşe verilen barikat (failsiz) ve “barikat kurup ateşe verdiler (kimin verdiği belirsiz)” kullanılmıştı.

Haberde yedi kez maske kullanılmıştı ve bunların 5 tanesi “gaz maskesi” idi. Diğer iki kullanım ise “yüzleri maskeli bir grup” ve “...200 kişilik yüzleri maskeli gruba polis müdahale etti. Polis gruba gaz bombası ve tazyikli suyla müdahale etti. Polisin müdahalesinin ardından göstericiler Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne doğru kaçmaya başladı.” şeklindeydi. İfadenin bağlamından yine ilk müdahalenin polisten geldiği anlaşılıyordu, üstelik bu polis müdahalesi kelimelerinin ardı ardına üç kez tekrarlandığı görülüyordu.

Hürriyet haberinde “sapan”, “sopa”, “demir bilye”, “esnaf”, “kamu” kelimeleri hiç yer almıyordu. Haberde sadece 7 kez “taş” kelimesi geçiyordu. “Taş” gösterilerde polise atılmak için kullanılmıştı ama haberde bunlardan tam 4 adedi “... taşlarla polise karşılık verdi” terkihiyle çerçevelenerek olayın bir nefsi müdafaa olduğu nazara veriliyordu. Yani aslında fail polisti ve göstericiler kendilerini savunmak için taş atmak durumunda kalmıştı.

“Polisten 1 Mayıs Müdahalesi” haberinin ana sayfasında yer alan görsel unsurlar daha çok “polis şiddeti” çerçevesini destekleyecek şekilde kullanılmıştı. “Çaresizce köşeye sıkışmışlardı” başlıklı videosunda olduğu gibi tazyikli su ve biber gazından etkilenenlerin fotoğraf ve videolarının daha sık kullanılmasına rağmen fotoğraf galerileri incelendiğinde dikkat çekici ayrıntılar söz konusuydu. 200'ü aşkın fotoğrafın yer aldığı bu galerilerde “polis şiddeti”nin yanısıra “göstericilerin şiddetini” belgeleyen fotoğraflar da vardı. Bunlar içerisinde sapanla taş atan göstericilerin çok sayıda fotoğrafıyla birlikte molotof kokteyli atan gösterici fotoğrafları da vardı. Ne var ki Hürriyet haberinin içeriğinde bu kelimelere ve bilgilere rastlanmıyordu.

Fotoğraflarda olmasına rağmen yaşanan olayları tasvir eden kelimeler içerisinde “molotof kokteyli” ifadesi hiç yer almazken “göstericilerin taş ve şişeyle karşılık verdiği” ifadesi yer alıyordu. İki kez kullanılan “şişe” kelimesi yine “göstericilerin polise şişe atarak karşılık vermesi” şeklinde kullanılarak “göstericilerin tepkisi”ni anlatıyordu. Şişenin karşılık vermek için kullanılması yapılan şeyin aslında bir nefsi müdafaa olduğunu bildiriyordu.

Hürriyet haberinde dikkat çekici kelime kullanımlardan birisi “terör” kelimesiydi. Fakat haberde sözü edilen şey “devlet terörü” idi. DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Genel Başkanı Kani Beko “kendilerine karşı müdahalenin devlet terörü olduğunu” söylemişti. Yani yaşanan şiddet olaylarının başlatıcısı ve müsebbibi aslında polisti ve polis, terör uygulandı. Hürriyet haberinde “polis şiddeti” çerçevesini destekleyecek şekilde aktör kullanılmış; haberde DİSK üyeleri ve ana muhalefet partisine mensup siyasetçilere yer verilmişti.

Haberde toplam 21 adet “grup” sözcüğü geçerken 11 adet “göstericiler” kelimesi kullanılmıştı. Tam 6 kez “göstericiler” kelimesi “polis göstericilere müdahale etti” “göstericiler polise karşılık verdi” şeklindeydi. Hürriyet haberinin başlığının da “Polisten 1 Mayıs Müdahalesi” olarak verilmesi tercih edilen çerçeveyi ortaya koymaktaydı.

Haber alt başlıklarında “Bu Ülkelerle Kıyasladılar: Bangladeş, Kamboçya, Endonezya ve Türkiye”, “Ünlülerden 1 Mayıs yorumları: Türkiye tarih yazmaya devam ediyor”, “Hastane bahçesinde gazlı müdahale”, “Kafeteryaya operasyon yapıldı”, “Polisten Göstericilere Brezilya Gazı”, “1 Mayıs İngiliz turist kızı ağlattı”, “1 Mayıs konusunda teşekkürü hak ediyoruz (hükümet sözcüsüne atfen)” “Kanalizasyon suyu mu sıklıdı?” “Panzer ezdi geçti” gibi tek taraflı şiddeti (polis/devlet) hissettiren başlık tercihleri söz konusuydu.

Aynı gün Zaman’ın haberinde aynı kelimelerle yapılan taramada ise dikkat çekici farklar vardı. 1389 kelime kullanılan haberde “İstanbul’da 1 Mayıs” başlığı tercih edilmişti (İstanbul’da 1 Mayıs, 2013). Bu başlık taraflardan her hangisinin müdahalesi, şiddeti yada taşkınlığını bildirmeyen tarafsız bir sunumu hissettiriyordu. Bu bakımdan Hürriyet haberinin başlığından farklıydı. Haberin içeriğinde Hürriyet haberinde rastlanmayan “molotof kokteyli” iki kez, “demir bilye” üç kez, “terör örgütü DHKP/C” bir kez, “savaş alanı” bir kez, “sopa” birkez, “maytap” bir kez kullanılmıştı ve molotof kokteyli atan göstericilerin fotoğrafları bulunuyordu.

Zaman haberinde “polis şiddeti” çerçevesinin bileşenlerinden en önemlisi olan “gaz” kelimesi 17 kez (Hürriyet haberinde 56 kez) kullanılmıştı. Bunlardan 11 tanesi “biber gazı”, üç tanesi “gaz bombası” şeklinde kullanılırken üç adedi yalnız “gaz” olarak yer almıştı. “Gaz bombası” üç kez kullanılmıştı ama bunların sadece birisi polisin kullandığı gaz bombası idi. Diğer kullanımlar “Bir gaz bombası atılacaksa çetelere, mafyaya, ülkeyi taşeron ülke konumuna getirenlere atılması lazım. İşçiler gaz bombasını veya hakareti hak etmedi” şeklinde DİSK başkanının konuşmasında yer alıyordu.

11 “biber gazı” kullanımından 5 adedi “polisin attığı” şeklinde kullanılarak diğerleri “biber gazından etkilenenler” şeklindeydi. 4 adet “su” (Hürriyet’te 13) kelimesinin tamamı “tazyikli su” ifadesiyle kullanılmıştı ve bunlardan üçü polisin olayı başlattığını anlatıyordu ama müdahalenin gerekçesi de yer alıyordu. Örneğin; “Polis,... grubu, dağılmaları yönünde uyardı. Dağılmayan gruba polis, tazyikli su ve biber gazıyla müdahale etti.” 6 kez polisin sığıdığı “gazdan etkilenen” ifadesi Hürriyet haberinden (16 kez) daha azdı.

Zaman haberinde 30 “polis” (Hürriyet’te 66) ve 6 “müdahale” (Hürriyet’te 35) kelimesi kullanılmıştı. Polis şiddetini çağrıştıracak “polis” ve “müdahale” kelimelerinin kullanımı Hürriyet haberiyle kıyaslandığında büyük bir fark ortaya çıkıyor-

du. Üstelik yine Hürriyet haberinden farklı olarak bütün kullanımlarda *polis müdahalesinin* sebebinin belirtilmesi dikkat çekiciydi. Bu sebepler “izin verilmemesine rağmen Taksim Meydanı’nda kutlamak isteyen gruplara polis müdahale etti” veya “polis dağılmaları yönünde uyardı. Dağılmayan gruba müdahale etti”, “Bazı dükkânlar ile otobüs duraklarının camlarını kıran göstericiler, tazyikli su ve gaz bombası ile müdahalede bulunan polise kaldırım taşlarını attı.” şeklinde yer alıyordu. “1 Mayıs’ı Taksim’de kutlama ısrarı”, “yürümekte ısrar etmek” “izin verilmemesine rağmen” ifadeleri kuşkusuz müdahalenin sebebinin anlatıyordu. Bu kullanımlar karşılıklı bir anlaşmazlık veya çatışma durumunu tasvir ediyordu. Haberde bu “karşılıklı şiddet” çerçevesini pekiştirecek şekilde “*arbede*” (üç kez), “*savaş*” (bir kez) kullanılmıştı. “*Göstericiler*” kelimesi 13 kez, “*grup*” kelimesi 20 kez yer bulmuştu. TOMA (bir kez) kullanılmıştı ve panzer kelimesi kullanılmamıştı.

Zaman haberinde “... *terör örgütü DHKP/C* lehine slogan atarak”, “yüzleri maskeli bir grup” gibi göstericilere ait ayrıntılar kullanılmıştı ve bu tür ayrıntılar Hürriyet haberinde hiç yer almıyordu.

Hürriyet haberinde hâkim tondaki “polis şiddeti”, Zaman haberinde daha dengeli bir ton taşıyordu ve “göstericilerin şiddeti” çerçevesine dâhil olan kelimelerin kullanım sayısı birbirine yakındı. Örneğin, göstericilerin kullandığı “*taş*” altı kez, “*yüzü maskeli*” veya “*yüzü kapalı*” iki kez, “*şişe*” üç kez, “*ateş*” iki kez, “*barikat*” bir kez, “*pankart*” bir kez kullanılmıştı ve bunların ayrıntıları sunulmuştu. Örneğin “*parke taşı*”, “*sökülen kaldırım taşı*” gibi kullanımlar vardı.

Daha önemlisi “gösterici şiddeti”ni anlatan en önemli ayrıntı olan çevreye ve kamuya verilen zarardı. Göstericilerin şiddetini anlatan bu ayrıntılar Hürriyet haberinde muğlaktı. Zaman haberinde ilginç bir şekilde tam beş kez “*iş yeri*” kelimesi kullanılmıştı ve bununla ikisi göstericilerin işyerlerine verdiği zararı üçü ise işyerlerinin gerginlik nedeniyle olumsuz etkilenmesi gibi anlatımlarda kullanılmıştı. İki kez “*dükkân*” kelimesi kullanılmıştı ve göstericilerin verdiği zararı anlatıyordu. “Göstericilerin şiddeti” çerçevesini destekleyen ayrıntılar şu şekildedeydi:

“Bazı dükkânlar ile otobüs duraklarının camlarını kıran göstericiler, tazyikli su ve gaz bombası ile müdahalede bulunan polise, kaldırım taşlarını attı.

Göstericiler, Şişli’deki 3 banka şubesinin ATM’sine ve camlarına zarar verdi. Camını kırarak girdikleri bankanın şubesinin mobilyalarına hasar veren göstericiler, bankanın içindeki broşürleri de dışarı fırlattı.

Çevredeki pazar tezgâhlarından barikat kurarak ateş yakan grup, bir kafenin masa ve sandalyelerini de ateşe attı.

Göstericilerin yol kenarlarındaki bariyerleri de söktüğü görüldü.

Barbaros Bulvarı ve ara sokaklardaki bazı iş yerleri ile işportacıların tezgâhları, göstericilerin attığı taş ve şişelerden zarar gördü. Esnaf bunun üzerine iş yerlerini kapattı.

AK Parti'nin Beşiktaş Meydanı'nda konuşlandırılan seyyar seçim bürosu, göstericiler tarafından devrildi. Göstericiler, Beşiktaş Meydanı ve Barbaros Bulvarı'ndaki otobüs duraklarının camlarını kırды. Göstericilerin zarar verdiği seyyar tuvaletler, şişeler, çöp bidonları ve parke taşları, caddelerde kötü görüntüler oluşturdu.”

Yaralılarla ilgili ifadelerde de Hürriyet haberine nazaran daha ayrıntılı bilgiler söz konusuydu. En önemli ayrıntı “Olaylarda 22 polis memuru ve 3 vatandaş yaralandı.” şeklindeydi. Aynı bilgi Hürriyet haberinde “üçü sivil 25 yaralı” olarak çerçevenmişti. Bu kullanım Kahneman ve Tversky'nin (1981) Asya Salgını deneyini hatırlatıyordu. Deneyde aynı olayı anlatmak için sözcük seçiminde yapılan hafif değişiklikler okuyucu üzerinde önemli yorum etkilerine yol açmaktaydı. Zaman ve Hürriyet haberlerinin birbiriyle kıyas edildiğinde ancak ortaya çıkan yaralılarla ilgili bu *ince* ayrıntı sözcük seçimlerinde gösterilen ihtimamı ortaya koyuyor. Hürriyet, haberde 25 yaralıdan 3'ünün sivil vatandaş olduğunu vurgulamış kalan 22 kişinin kim olduğunu belirtmemişti. Buna karşılık Zaman 22 polis memuru ve 3 vatandaşın yaralanması ifadesini kullanarak bilgide herhangi bir perdeleme yapmamıştı.

Zaman haberinde görsel unsurların da polis şiddeti ile göstericilerin şiddetini dengeli bir tonla destekleyen “çatışma” izlenimi oluşturacak şekilde kullanıldığı görülmekteydi. Örneğin “1 Mayıs Arbede Bayramı” başlıklı fotoğraf galerisinde yayınlanan fotoğraflar yaşanan şiddet olaylarını tasvir ediyordu (Bayhan 2013). Tercih edilen başlık çatışmanın karşılıklı olduğunu ihsas ederken çevreye verilen zararlarda açıkça görülüyordu.

Son olarak Hürriyet haberine nazaran Zaman haberi insani ilgi çerçeveleri kullanmamış, okuyuculara duygusal mesajlar vermemişti. Bütün bu karşılaştırmalar “Polis şiddeti” çerçevesini tahşid eden Hürriyet haberinin aksine Zaman haberinin gerek kelime kullanımı ve gerekse görsel imgelerle “çatışma” ve “göstericilerin şiddeti” çerçevelerini tercih ettiğini ortaya koymuştur.

SONUÇ

Bu makale, iki önemli Türk basın kurumunun 2013 yılı 1 Mayıs İşçi Bayramı haber söylemlerinin çerçeveleme tercihlerini karşılaştırılarak analiz etmiştir. İlk olarak Hürriyet Gazetesi şiddet olaylarının müsebbibi olarak “polis şiddeti” çerçevesini öne çıkarmıştır. Zaman Gazetesi ise olayların faili ve başlatıcısı olarak

sadece polisi sorumlu tutmamış, olayın karşılıklı olduğuna yönelik “çatışma” ve “göstericilerin şiddeti” çerçevelerini birlikte kullanmış, ayrıca Hürriyet haberinden farklı olarak çevreye verilen zararı öne çıkararak çerçeveleme yapmıştır. Belli bir çerçevenin haber söylemine girme ve daha da önemlisi haber söylemine hâkim olma yeteneği habercilik söyleminin dış kaynaklarca (seçkinler, sözcüler, çıkar grupları ve hareketler) ne ölçüde biçimlendirildiği, medya sahipliği, belli sosyal aktörler ve ideolojiyle açığa çıkan “tarafgirlikle” açıklanabilir. 1 Mayıs haberi örneğinde medya tarafgirliği habercilerin benzer siyasi olaylarda kullandığı mevcut habercilik kalıplarında görülebilir. Bu kalıp habercilere benzer siyasi haberler hakkında bundan sonraki tüm bilgileri bilinçli bir şekilde kodlanmış temel yorumu destekleyecek biçimde anlama, işleme ve aktarmayı teşvik eder. Haberciler mevcut tarafgirlik eğilimlerine göre bizim örneğimiz olan 1 Mayıs haberlerinde “Polis şiddeti”, “göstericilerin şiddeti” veya “çatışma” kalıbını çabucak geliştirmişlerdir.

Ne var ki ideolojik “taraflılık”ı ölçmek için ölçütler üzerinde uzlaşma sağlamak zordur. İdeolojik eğilimle birlikte rutin habercilik uygulamasının kendisi de habercilikteki sistemli taraflılık üzerine etkide bulunabilir. Haber toplama sürecindeki kararlar (hangi hikâyenin nasıl verileceği kararları) burada hayati önemi sahip olmaktadır. Muhabirler, editörler ve yapımcılar dünyadaki olayları anlatmanın envai çeşit yolları içinden verilere anlam yüklemek, manşet atmak ve öykü akışını oluşturmak için hâkim kültürel anlamları ileten çerçevelere dayanmaktadır. Bu bakımdan 1 Mayıs olaylarının ayrıntıları sadece o güne mahsus olsalar da habercilerin bu olayları gözlemleyip nakletme biçimleri büyük ölçüde, benzer olayları geçmişte nasıl çerçeveledikleri ile alâkalı olabilir.

Son olarak, siyaset haberlerinin hemen hemen tamamında olduğu gibi; medya 1 Mayıs olaylarında hem aktör hem de sahne olmuştur. Yani medya, kamusal meselelerin tartışıldığı bir sahne işlevi görürken aynı zamanda bizim siyasi meseleler hakkında *nasıl düşünüp konuşacağımızı belirleme* konusunda çerçeveleme mücadelesi yapan aktör(ler) olmuştur.

KAYNAKLAR

Bayhan K (2013) 1 Mayıs Arbede Bayramı, *Zaman*, 1 Mayıs <http://www.zaman.com.tr/multimedia.action?sectionId=1&type=foto&galleryId=136551&activePic=3>

Carragee K M and Roefs W (2004) The Neglect of Power in Recent Framing Research, *Journal of Communication*, 54 (2), 214-233.

Çaresizce Köşeye Sıkışmışlardı (2013, Mayıs 1), *Hürriyet*, <http://webtv.hurriyet.com.tr/2/48635/0/1/caresizce-koseye-sikismislardi.aspx>

Entman R (1991) Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in narratives of the KAL and Iran Air incidents, *Journal of Communication*, 41(4), 6-27.

Entman R (1993) Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm, *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.

Gamson W A (1989) News as Framing: Comments on Graber, *American Behavioral Scientist*, 33(2), 157-166.

Gamson W A ve Modigliani A (1989) Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach, *American Journal of Sociology*, 95(1), 1-37.

Gitlin T (1980) *The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*, University of California Pres, LA.

Goffman E (1974) *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*, Harper & Row, New York.

Goodman J R (1997) Framing Public Figures: How The Media's Affective Attributes Influence Attributes and Opinions, Paper presenten to the Framing in the New Media Landscape Conferences, Columbia, SC, August.

Goshorn K and Gandy O (1995) Race, Risk and Responsibility: Editorial constaint in the framing of inequality, *Journal of Communication*, 45(2), 133-151.

Griffin R J ve Dunwoody S (1997) Community Structure And Science Framing Of News About Locak Environmental Risks, *Science Communication*, 18(4), 362-384.

İstanbul'da 1 Mayıs (2013, Mayıs 1) *Zaman*, http://www.zaman.com.tr/gundem_istanbulda-1-mayis-derleme_2084837.html

Maher T M (2001) Framing: An emerging paradigm or a phase of agenda setting, *Framing Public Life: Perspectives on Media and our Understanding of the Social World*, Stephen D Reese, Oscar H Gandy, and August E Grant (eds), Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates, NJ.

McLeod D M and Detenber B H (1999) Framing effects of television news coverage of social protest, *Journal of Communication*, Summer, 49(3): 3-23.

Özarslan H (2007) Çerçeveleme Yaklaşımı Açısından Medya Çerçevelerinin İzler Kitle Düşünceleri Üzerindeki Etkisi, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Pan Z ve Kosicki G M (1997) Priming And Media Impact on Evaluations of the President's Performance, *Communication Research*, 24, 3-30.

Parisi P (1997) Toward a 'Philosophy of Framing': News Narratives For Public Journalism, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 74, 673-686.

Polisten 1 Mayıs Müdahalesi (2013, 1 Mayıs) *Hürriyet* <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/23176915.asp>

Powers A and Andsager J (1999) How Newspapers Framed Breast Implants in The 1990s, *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 76, 551-564.

Price V, Tewksbury D and Powers E (1997) Switching Trains of Thought: The Impact of News Frames on Reader's Cognitive Responses, *Communication Research*, 24(5), 481-506.

Rhee J W (1997) Strategy And Issue Frames in Election Campaign Cooverage: A Social Cognitive Account Of Framing Effects, *Journal of Communication*, 47(3), 26-48.

Scheufele D A (2000) Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication, *Mass Communication & Society*, 3, 297-316.

Semetko H A and Valkenburg P M(2000) Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News, *Journal of Communication*, 50(2), 93-109.

Shen F (2004) Chronic Accessibility and Individual Cognitions: Examining the Effects of Message Frames in Political Advertisements, *Journal of Communication*, 54(1), 123-137.

Shen F and Edwards H (2005) Economic Individualism, Humanitarianism, and Welfare Reform: A Value-Based Account of Framing Effects, *Journal of Communication*, 55(4), 795-809.

Shiung C (1999) Media Framing Effects on Issue Perceptions and Policy Attitudes: A Quantitative Case Study About Taiwan's "Chieh-Chi-Yung-Jen" Policy Issue, *Doktora tezi*, Boston University Graduate School of Arts and Sciences.

Tankard Jr. J W (2001) *The Empirical Approach to the Study of Media Framing, Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World*, S.D. Reese, O. H. Gandy ve A. E. Grand, Mahwah (eds), Lawrence Erlbaum Associates, NJ.

Tuchman G (1978) *Making News: A Study of Construction of Realiy*. Free Pres, New York.

Tversky A and Kahneman D (1981) The Framing of Decisions and the Psychology of Choice, *Science*, 211 (4481), 453-458.

Valkenburg P M, Semetko H A and de Vreese C H (1999) The Effect of News Frames on Readers' Thoughts and Recall, *Communication Research*, 26(5), 550-569